

12. SAFHA MALİYETLEME

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 12.1.** Safha Maliyetlemede Önceki Safha Maliyeti
- 12.2.** Önceki Safha Maliyeti ve Ağırlıklı Ortalama Yöntemi

Anahtar Kavramlar

Önceki safha maliyetleri: Ürünler bir safhadan diğer safhaya aktarılırken ilgili safha için üretimi tamamlanan birimlerin bir sonraki safhaya aylık olarak aktarılan maliyetleridir.

Giriş

Bu bölümde önceki iki hafta boyunca üzerinde durulan safha maliyetleme sistemine devam edilmiştir. Birçok işletmenin üretim döngüsünde genellikle iki veya daha fazla sayıda safha bulunmaktadır. Safha maliyetleme sistemi uygulayan işletmelerde ürünler bir safhadan diğer safhaya aktarılırken ilgili safha için üretimi tamamlanan birimlerin maliyetleri bir sonraki safhaya aylık olarak aktarılır. Bu maliyetlere önceki safha maliyetleri denmektedir. Bu bölümde bir üretim sürecinde en az iki safhanın bulunması, safhalarda dönem başı ve dönem sonu yarı mamul bulunması ve önceki safha maliyetlerinin bulunması durumunda yapılacak maliyet hesaplamaları üzerinde durulmuştur.

12.1. Safha Maliyetlemede Önceki Safha Maliyeti

Birçok işletmenin üretim döngüsünde genellikle iki veya daha fazla sayıda safha bulunmaktadır. Ürünler bir safhadan diğer safhaya aktarılırken ilgili safha için üretimi tamamlanan birimlerin maliyetleri bir sonraki safhaya aylık olarak aktarılır. Bu maliyetlere önceki safha maliyetleri denmektedir.

Bu bölümde önceki safha maliyeti, Bulut İşletmesinin ikinci safhası olan kalite kontrol safhası üzerinden anlatılacaktır. Hatırlanacağı üzere Bulut İşletmesi tek tip el fenerini montaj ve kalite kontrol olmak üzere iki farklı safhada üretmekte ve işletmede kullanılan safha maliyetleme sisteminin hammadde ve dönüşüm maliyetleri olmak üzere iki maliyet kategorisi bulunmaktaydı. Dönüştürme maliyetleri hammadde dışındaki işçilik maliyetleri, enerji, amortisman gibi tüm üretim maliyetlerini içermektedir. Hammadde üretime montaj sürecinin başında ilave edilmekte, dönüştürme maliyetleri ise montaj sürecince eşit şekilde eklenmekteydi. Montaj bölümünde tamamlanan el fenerleri bir sonraki safha olan kalite kontrol bölümüne devredilmekteydi.

Dönüştürme maliyetleri kalite kontrol sürecinde de eşit şekilde eklenmektedir. Kalite kontrol sürecinin sonunda birimlere kutu ve ambalaj malzemesi gibi ek malzemeler eklenmekte ve müşterilere gönderilmeye hazır hale gelmektedir. Kalite kontrol safhasında tamamlanan birimler tamamlanmış mamuller hesabına devredilmektedir. Kalite kontrol safhasının maliyetlerinin hesaplanmasında önceki safha maliyeti ile kalite kontrol safhasında katlanılan hammadde ve dönüştürme maliyetleri dikkate alınacaktır.

Önceki safha maliyetleri maliyet hesabı yapılan safha açısından süreç başında eklenen yeni bir hammadde maliyeti gibi işlem görür. Bu nedenle önceki safha maliyeti yeni safha açısından sürecin başında %100 oranında tamamlanmıştır. Üretim sürecinde bir safhayı takip eden yeni safhalar bulunması halinde safhada tamamlanan birimlerin maliyeti bir sonraki safha açısından önceki safha maliyeti olarak adlandırılmaktadır.

12.2. Önceki Safha Maliyeti ve Ağırlıklı Ortalama Yöntemi

Bulut İşletmesinde kalite kontrol safhasında tamamlanan ve mamul ambarına gönderilen ürünlerin maliyetini ve dönem sonunda yarı mamul olarak kalan birimlerin maliyetini önceki safha maliyetini de dikkate alarak belirleyebilmek için bir önceki bölümdeki gibi beş aşamalı bir hesaplama yapmak gerekmektedir. Bu aşamalar;

1. Miktar dengesinin oluşturulması
2. Eşdeğer birim hesaplamalarının yapılması
3. Dağıtılacak toplam maliyetin belirlenmesi
4. Eşdeğer birim başına maliyetlerin hesaplanması

5. Toplam maliyetlerin tamamlanan mamuller ve yarı mamuller arasında dağıtılması

Aşağıdaki tabloda kalite kontrol safhasının Mart ayına ilişkin maliyetleri sunulmuştur.

	Fiziksel Birimler	Önceki Safha Maliyeti	Hammadde Maliyeti	Dönüştürme Maliyeti
D.B. Yarı Mamul Stoku (1 Mart)	240	33.600 TL	0 TL	18.000 TL
Tamamlanma derecesi		%100	%0	%62,5
Bir Önceki Safhadan Devralınan	400			
Tamamlanıp Mamul Ambarına Devredilen	440			
D.S. Yarı Mamul Stoku (31Mart)	200			
Tamamlanma Derecesi		%100	%0	%80
Mart ayında katlanılan toplam üretim maliyetleri				
Hammadde ve dönüştürme			13.200 TL	48.600 TL
Önceki safhadan devralınan		52.000TL		

Aşağıdaki tabloda miktar dengesi oluşturulmuş ve eşdeğer birim sayıları hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar montaj safhasında yapılan hesaplamalarla benzerdir. Tek farklılık ek bir girdi olarak önceki safha maliyetinin hesaplamada dikkate alınmasıdır. Safha açısından dönem içinde tamamlanıp bir sonraki safhaya devredilen ve dönem sonu yarı mamul olarak kalan birimler önceki safha maliyeti açısından %100 oranında tamamlanmış sayılır. Fakat hammadde maliyetleri hem dönem başı yarı mamul, hem de dönem sonu yarı mamul açısından %0 oranında tamamlanma derecesine sahiptir çünkü kalite kontrol safhasında hammaddeler imalata sürecin sonunda eklenmektedir.

	1 Fiziksel Birimler	2 Eşdeğer Birimler		
		Önceki Safha Maliyeti	Hammadde Maliyeti	Dönüştürme Maliyeti
D.B. Yarı Mamul (1 Mart)	240			
Önceki safhadan devralınan	400			
ÜRETİME GİREN	640			
Tamamlanıp mamul ambarına devredilen	440	440	440	440
D.S. Yarı Mamul (31 Mart)	200			
($200 \times 100\%$; $200 \times 80\%$)		200	0	160
ÜRETİMDEN ÇIKAN	640			
Eşdeğer Birim Sayısı		640	440	600
Yarı mamullerin tamamlanma oranı önceki safha maliyeti açısından %100, hammadde açısından %0, dönüştürme maliyeti açısından %80'dir.				

Aşağıdaki tabloda ağırlıklı ortalama maliyet yöntemine göre dağıtılacak toplam maliyetler belirlenmiş, eşdeğer birim başına maliyetler hesaplanmış ve toplam maliyetler tamamlanan mamul ve yarı mamuller arasında dağıtılmıştır.

		Toplam Üretim Maliyetleri	Önceki Safha Maliyeti	Hammadde Maliyeti	Dönüştürme Maliyetleri
3	Dönem başı yarı mamul (Mart)	51.600 TL	33.600 TL	0 TL	18.000 TL
	Mart ayında katlanılan üretim maliyetleri	<u>113.800 TL</u>	<u>52.000 TL</u>	<u>13.200 TL</u>	<u>48.600 TL</u>
	Dağıtılacak toplam üretim maliyeti	165.400 TL	85.600 TL	13.200 TL	66.600 TL
4	Dağıtılacak toplam üretim maliyeti		85.600 TL	13.200 TL	66.600 TL
	Eşdeğer birim sayısı		÷640	÷440	÷600
	Eşdeğer birim başına maliyet		133,75 TL	30,00 TL	111,00 TL
5	Maliyetlerin dağıtılması				
	Tamamlanan mamul stoku (440 birim)	120.890TL	440*133,75	440*30	440*111
	Dönem sonu yarı mamul stoku (200 birim)	44.510TL	200*133,75	0*30	160*111
	Toplam maliyet	<u>165.400 TL</u>	<u>85.600TL</u>	<u>13.200TL</u>	<u>66.600TL</u>

Yukarıda yapılan hesaplamalardan sonra kalite kontrol safhasına ilişkin üretim hesabında (Yarı mamul) gerçekleşen hareketler aşağıdaki gibidir.

Üretim Hesabı _ Kalite Kontrol Departmanı

1 Mart, D.B. Yarı Mamul	51.600	Tamamlanan ve Devredilen	120.890
Önceki Safha Maliyeti	52.000		
Hammadde Maliyeti	13.200		
Dönüştürme Maliyeti	<u>48.600</u>		
31 Mart, D.S. Yarı Mamul	44.510		